

Sikersztori

Bemutatkozik a Longman-szótár harmadik kiadása

Idestova több mint két tanév is eltelt azóta, hogy a hazai angolt tanító és tanuló populációt felvillanyozta a nagyszerű hír: a korábbi kiadás számtalan utánnomása után megjelenik és nálunk is kapható lesz a népszerű Longman-szótár harmadik, átdolgozott kiadása (L3). Az alábbiakban általános iskolában, illetve az ELTE Tanárképző Főiskolai Karán szerzett tanári tapasztalataink fényében a Longman-szótárok történetét, ezt a tagadhatatlan sikersztorit szeretnénk áttekinteni.

Az 1978-as (L1) és az 1987-es (L2) előző két kiadás – melynek szerkesztői többek között olyan híres szaktekinélynek mondtak köszönetet, mint *Randolph Quirk* – az idehaza és külföldön nyelvet tanulók százezrei számára alakította át a nyomtatott szótárakról, ezen belül pedig az egynyelvű szótárakról alkotott elképzelésüket. Hamarjában nehéz is lenne felsorolni, milyen eredményekkel büszkélkedhetett már az L1 és az L2 is.

A szerkesztőbizottság kezdettől fogva a beszélt nyelvre helyezte a hangsúlyt. Az első oldalak a szótár által alkalmazott rövidítéseket, címkéket (*labels*) és a fonetikus átírás jeleinek áttekintését illetve magyarázatát tartalmazták. (Az egyértelmű, gyorsan elsajátítható, sőt akár egyénileg fejleszthető rendszer begyakorlását megkönnyítendő, a későbbi utánnomásokban ezeket az információkat könyvjelzőként használható műanyag lapra is kinyomtatták.) Ez után következett a szótár használatának részletes útmutatója. A felhasználó innen tudhatta meg, miként tesz különbséget a kötet például a többjelentésű szavak egyes jelentései között (arab számokkal), a szócikken belül hol és miképpen adja meg az odatarozó idiómákat, ugyanis ezek a lehető legtermészetesebb előfordulási helyükön, azaz magában a szócikkben kaptak helyet. Ugyancsak itt derült ki, milyen tipográfiai megoldással ajánlja a szótár a szinonimákat (nyomtatott nagybetűvel), hogy USAGE jelzéssel az adott lexikai egység használati körének szöveges magyarázatához irányít el; a nyelvtani kód pedig a hátsó borító belső oldalára került.

A szócikkek felépítése logikus, a fadiagram szerint elrendezett meghatározások világosak, a példamondatok életszagúak voltak. A szerkesztők a lexikai egységek regiszterét is jelölték, és szükség esetén utaltak az egység rendhagyó elemeire. A frazális igék (*phrasal verbs*) a szócikkeken kívüli kezelése mintaszerűnek tekinthető, hiszen a nyelvet tanulóban ez a megoldás jobban tudatosítja az angol lexikának az angolt nem anyanyelvűkként beszélők számára talán legnehezebb részét. Az igazán szemléletes illusztrációkat – például a sakkfigurákét vagy a hangjegyekét – szintén csak dicsérni lehetett.

Természetesen hasznos volt a *Függelékben* megadott információ is (pl. a katonai rangok szemléltetése, az elő- és utóképzők listája). A földrajzi nevek kiejtését is itt tüntették fel a szerkesztők, hiszen e szavak esetében a nyelvtanulók kifejezetten kiejtési, nem pedig megértési nehézségekkel küszködnek. Végül itt található a meghatározásokban használt leggyakoribb kétezres szó is (*The Longman Defining Vocabulary*), aminek a nyelvtanulók ama gyakori panasza miatt van jelentősége, hogy hiába ütik fel tudásszomjuktól vezettetve az egyes egységhez tartozó szócikket, úgysem értik e meghatározást. (A szótár egyébként még azt is jelölte, ha a szerkesztők olyan szó használatára kényszerültek, amely nem szerepelt a kétezres listán.) Mindezen ismeret pedig egyetlen – s ezáltal könnyebben kezelhető – kötetben került, még hozzá akár a kedvelt „strapabíró” *paperback* kötésben is, a felhasználók kezébe.

A *Longman Dictionary of Contemporary English* harmadik, javított kiadása (L3), amelyet a szerkesztők a százmillió egységből álló *British National Corpus*, a harmincmillió *Longman Lancaster Corpus* és az ötmillió *Longman Learner's Corpus* felhasználásával állítottak össze, elődei minden erényével rendelkeznek, sőt új ötletekkel is gazdagodott. Magától értetődő, hogy az L2-höz képest az L3 jelentősen, mintegy húsz százalékkal bővült, vagyis a szerkesztőség felvette az előző kiadás óta keletkezett olyan egységeket, mint például a *PIN (number)*, *perestroika*, *glasnost*, a *mobile home* és *mobile library* mellé pedig felsorakozott a *mobile phone* szócikk is. Hiányzik viszont az atlantai olimpián is nagy sikert aratott ritmikus sportgimnasztika (RSG) angol megfelelője (*rhythmic gymnastics*), illetve az ezzel foglalkozó sportoló neve (*rhythmic gymnast*). Egyelőre szintén nem szerepel a szótárban a *literacy* szó párjának tekinthető *numeracy* szócikk sem.

A színes fedőlapal büszkélkedő L3-at már kézbe kell venni is kellemes érzés. A lap alján diszkréten elhelyezett ábra (egy emberi szem és fül) azt hivatott jelezni, hogy az L3 mind az

A Longman Dictionary of Contemporary English harmadik, javított kiadása (L3), amelyet a szerkesztők a százmillió egységből álló *British National Corpus*, a harmincmillió *Longman Lancaster Corpus* és az ötmillió *Longman Learner's Corpus* felhasználásával állítottak össze, elődei minden erényével rendelkeznek, sőt új ötletekkel is gazdagodott. Magától értetődő, hogy az L2-höz képest az L3 jelentősen, mintegy húsz százalékkal bővült, vagyis a szerkesztőség felvette az előző kiadás óta keletkezett olyan egységeket, mint például a *PIN (number)*, *perestroika*, *glasnost*, a *mobile home* és *mobile library* mellé pedig felsorakozott a *mobile phone* szócikk is. Hiányzik viszont az atlantai olimpián is nagy sikert aratott ritmikus sportgimnasztika (RSG) angol megfelelője (*rhythmic gymnastics*), illetve az ezzel foglalkozó sportoló neve (*rhythmic gymnast*). Egyelőre szintén nem szerepel a szótárban a *literacy* szó párjának tekinthető *numeracy* szócikk sem.

írott, mint a beszélt angol nyelv tanulásában hasznos segédeszköz kíván lenni, méghozzá – ahogy Randolph Quirk az elő-

szóban kifejti – az élet által produkált „miriárdnyi” helyzetben. A *Della Summers* által jegyzett *Bevezető* tömören ismerteti a középhaladóknak és haladóknak készült L3 új tulajdonságait.

A legelső dolog, ami szembetűnő, ahogy az ember a vaskos szótár lapjait pörgeti, hogy két oszlopban a lapszéleken elszínezett vonal jelöli, mettől meddig tart az azonos betűvel kezdődő szavak állománya. Igen jól látható, hogy az első oszlopban a harmadik, vagyis a C betűvel kezdődő, a második oszlopban pedig a hatodik, vagyis az S betűvel kezdődő szavakból van a legtöbb az angol nyelvben. Ez a megoldás, amelyet – vagy amelyhez hasonlót – más szótárak is alkalmaztak korábban, lehetővé teszi a kötet forgatójának, hogy annál a kezdőbetűnél nyissa ki a szótárt, amelyre szüksége van. Sőt, némi gyakorlattal – hiszen a szótározás

mint a fordítás „segédtudománya” elsajátításához is időre és gyakorlásra van szükség – akár az is elérhető, hogy az időrabló hosszas oda-vissza lapozgatás he-

lyett azonnal az Fe kezdetű szavaknál nyitjuk fel a szótárt, amennyiben például a *fen* szó meghatározására vagyunk kíváncsiak. Nem szükséges hangsúlyoznunk, milyen jelentősége van az ily módon elérhető időmegtakarításnak például a B típusú állami nyelvvizsgákon.

Ami az *L3* 1668 oldalát illeti, ugyancsak a gyors keresést teszi lehetővé az útjelzőtáblák (*signposts*) és főmenü következetes használata, ahol is a fő rendező elv, a korábbi kiadásokkal egyezően, a gyakoriság elve. Az *L3* a közismert *screen* szónak főnévként hét, igeiként öt jelentését adja meg. Ötletes tipográfiai megoldással a szótár két fekete háromszög között kiemeli minden egyes meghatározás kulcsszavát, pl. „televízió/számítógép”, „mozi”, „mozgatható fal” stb., és a felhasználó szükség szerint máris válogathat a *screen* főnév „képernyő”, „vetítőtábla”, „paraván” stb. jelentései és az azokhoz tartozó további információk között. Kissé bonyolultabb a helyzet, ha egy szónak, mint például a *go* igeinek nem kevesebb, mint ötvenhárom jelentése van. Ezt az ötvenhárom esetet az *L3* hét főcsoportba sorolja. Így amennyiben a felhasználó az igeinek az alábbi mondatban szereplő jelentésére kíváncsi: „How does the story go?”, a főmenü ötödik, *sound* kulcsszóval jelölt csoportját érdemes tanulmányoznia, ahol már csak öt jelentés közül kell kiválasztania a számára legmegfelelőbbet.

Az *L3* szemet gyönyörködtető színes táblái – összesen huszonnégy – nemcsak a hagyományos szóköröket (pl. a gépkocsi vagy a családi ház részeit) jelenítik meg, hanem a nyelvet tanulók számára mindig is problémát jelentő szóköröket, mint például a nem számolható főnevek mértékegységeit (*a rasher of bacon, a sliver of*

glass), a konyhában végzett tevékenységek igeit (*to chop, to slice, to dice, to carve*) vagy a különböző hangokkal járó tevékenységeket és történéseket ábrázolják (*to buzz, to clink, to crack, to crackle*).

Megfigyeléseink szerint a nyelvet tanulókat mindig is érdekelte az egyes szavak gyakorisága. Ezt az igényt az *L3* kétféleképpen igyekszik kielégíteni. Egyrészt jelzi, hogy mely egységek tartoznak az írott, illetve a beszélt angol leggyakoribb ezer, kétezer, háromezer szava közé, másrészt mintegy százötven gyakorisági grafikon segítségével ábrázolja az egyes hasonló jelentésű szavak (pl. az *error* és *mistake*) gyakoriságát az angol nyelv írott és beszélt változataiban.

Az *L3* hibái eltörpülnek az erényei mellett, hiszen például csak egyetlenegy olyan nyomtatási hibát találtunk benne (a *maine* ige kiejtését a *mime* ige ejtésével azonosnak tünteti fel), amely kijavíthatatlanul került át az előző kiadásokból.

Mindezek fényében nehezen tudnánk olyan szótárt elképzelni, amely nagyobb mértékben lenne felhasználó-barát, mint az *L3*. Bizonyosak vagyunk abban is, hogy a *Longman*nál éles szemmel figyelik, követik, hogyan fogadták a fogyasztók az *L3* piacra dobását, milyen új felhasználói igények jelentek meg, és máris azon törik a fejüket, hogyan lehetne ezeknek egy újabb kiadásban eleget tenni.

Longman Dictionary of Contemporary English. Third Edition. Director: Della Summers. Longman Group Ltd., 1995. Clays Ltd, Bungay, Suffolk, 1668 old.

Deák András Miklós –
Ungvári Lászlóné